

Микица Будимировић*

Форум младих са инвалидитетом Србије

Катарина Миленковић**

*Факултет за медије и комуникације, Департман за социјални рад,
Универзитет Сингидунум*

МОГУЋНОСТИ УНАПРЕЂЕЊА СОЦИЈАЛНОГ ПРЕДУЗЕТНИШТВА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

Сажетак

Предузетнички дух настаје идеолошки у предворју настанка капитализма и посебно је присутан у идеологији и економским концепцијама протестантизма. Наравно, профитни принципи важили су и у ранијим историјским периодима, али нису били посебно наглашавани, због укупне неразвијености привреде и посебно размене и трговине. Либералистичке и неолибералистичке концепције економске и социјалне политике изричито су у први план ставиле тржишне законитости и односе у средиште свих друштвених односа, а профит остварен у тржишној утакмици као мерило личне и друштвене вредности. Иако се релативно рано у људској историји јављају различити видови непрофитних, добротворних и добровољних активности, посебно у сфери онога што се данас назива социјалним услугама, социјално предузетништво се везује на настанак демократских друштава и за концепцију државе благостања. Демократско друштво подразумева активну партиципацију грађана у одлучивању о свим битним заједничким потребама, питањима и интересима и подстиче различите облике удруживања и

* Докторант на Факултету политичких наука

** Докторант на Факултету политичких наука, наставник вештина на Факултету за медије и комуникације

самоорганизовања грађана, посебно на локалном нивоу. Савремене и најдемократскије државе нису у стању да обезбеде социјалну сигурност свих својих грађана, посебно не оне у којима доминира неолибералистички модел економске и социјалне политике, који је директно у супротности са идејама и принципима државе благостања. У принципу, у савременим друштвима тржишно усмерено предузетништво у свим секторима производње и услуга преферира се у односу на друге видове привреде и социјалних и других услуга. Мада, већина држава, притиснутих сиромаштвом, незапосленošћу, маргинализацијом бројних слојева становништва, миграцијама и другим социјалним проблемима, на неке начине подржавају одређене форме социјалног предузетништва, не доводећи у питање базичне економске и социјалне законитости. Захваљујући томе, у свету се могу срести примери успешне и добре праксе социјалног предузетништва. Социјално предузетништво у Србији нема дугу традицију, нити је значајније развијено, како би могло да врши свој друштвени позив, ангажујући активно и лукративно грађане (посебно оне који су из различитих разлога осујећени да раде и тако стичу свој доходак) и доприносећи богатству и разноврсности социјалних и других услуга, па и роба. Бројни су разлози за ову ситуацију од предрасуда и заблуда, идеолошких ограничења и непознавања, до инерције и скромне политичке воље да се развија аутентични концепт социјалног предузетништва, коме би сви носиоци одлучивања (држава, локалне власти, компаније и корпорације, велика предузећа, фондови и фондације, донатори и задужбинари итд.) пружили конкретну подршку и подстрек. Без тога се не могу очекивати битније промене. Постојећи институционално-правни оквири социјалног предузетништва нису препрека, али нису ни погодујући и подстицајни фактор социјалног предузетништва. Због тога без суштинске промене односа према овој социјалној иновацији неће бити довољно донети само релевантан закон и друга правна акта.

Кључне речи: предузетништво, предузетник, социјално предузетништво, законска регулатива, унапређење.

1. ПОЈАМ ПРЕДУЗЕТНИКА И ПРЕДУЗЕТНИШТВА

1.1. Појам и карактеристике предузетништва

Током историје бројни аутори дали су различите дефиниције предузетништва. Њиховом анализом и увидом у различитост размишљања јасно је да једна, јединствена дефиниција предузетништва уопште не постоји и не може се конципирати.

Појам предузетништво среће се још у средњем веку и од тада се значење овог појма развијало и мењало. Концепт предузетништва је познат још од XII века, а стваралачко предузетништво се масовно развило тек у XVII веку. Академско изучавање феномена предузетништва почиње од XVIII века.¹⁾

Најстарије схватање предузетничке функције везује се за посредовање у трговини. У то време класичан предузетник је био фармер, који је испољавао спремност да улази у пословни ризик упркос неизвесним временским приликама и другим променљивим пословним околностима. Нешто касније, овај појам је почео да се проширује и на самосталне трговце, где се све више препознавала улога предузетника као вође и покретача „свега новог“ у послу. У XVI веку предузетницима су углавном сматране особе које су водиле војне експедиције. Нешто касније, под овим називом мислило се претежно на свештенике који су иницирали и руководили изградњом бројних објеката, катедрала, мостова и сл. Оно што је посебно занимљиво је чињеница да се у XVII веку истиче јасна блискост појмова ризик и неизвесност са дефинисањем предузетника. Дакле, указује се на неопходност сношења ризика и суочавања са неизвесношћу при обављању предузетничких активности.²⁾ Након тога следи период благог затишја и потискивања предузетничких активности. Наиме, државни развојни планови привреде нису подразумевали покретање појединачних предузетничких активности. Затим, наглим развојем информационе и комуникационе технологије крајем XX века, предузетништво поново добија на значају и постаје кључни катализатор развоја привреде. Данас, почетком XXI века, предузетништво је у великој мери опредељено

1) Robert Hebert, Albert Link, „A history of entrepreneurship“, *International Journal of Business and Social Science*, Center for Promoting Ideas (CPI), USA, 2011, Vol. 2 No. 9, p. 241.

2) Благоје Пауновић, *Предузетништво и управљање малим предузећима*, Центар за издавачку делатност Економског факултета, Београд, 2012, стр. 3.

тржишним условима који владају.³⁾ Односно, модерну економију обележава постојање великог броја конкурената који се међусобно боре, па је предузетничка иновативност и флексибилност једини начин за њихов опстанак. Све ово иде у прилог чињеници да без иновирања и предузетничких подухвата присутност на тржишту не само да неће бити загарантована, већ неће бити ни могућа.

1.2. Разлика између предузетника и предузетништва

Појам предузетника се користи као термин који описује физичко лице које оснива сопствени бизнис и управља њиме. Предузетништво је апстракција, док су предузетници реални људи. Правна форма дефинише предузетника као физичко лице које организује привредно друштво са циљем да обавља делатност у циљу стицања добити. Предузетник није правно лице већ способно физичко лице које за обавезе предузећа одговара својом целокупном имовином. Једно физичко лице може бити предузетник у више организованих привредних субјеката. Да би једна особа била предузетник она мора почети да се бави предузетништвом и бити спремна да трага за променама и да реагује на њих. Предузетништво је процес, исход сложених друштвено-економских, психолошких и других фактора, а предузетник је особа. Фигуративно би могли рећи да је предузетник глумац, предузетништво чин, а њихов заједнички исход називамо предузеће. Под предузетничким тежњама подразумевају се жеље, планови, склоности ка започињању властитог бизниса.

2. СОЦИЈАЛНО ПРЕДУЗЕТНИШТВО

2.1. Концепт социјалног предузетништва

Концепт социјалног предузетништва не поистовећује се са концептом „трећег“ или непрофитног сектора већ се базира на карактеристикама трећег сектора, те је то „предузетнички дух усмерен на друштвено корисне циљеве“. У том смислу и организације које су регистроване као профитне, уколико имају ову карактеристику, могу се сматрати социјалним предузећима, уз ограничење

3) Драган Лајовић, *Предузетништвом у породични бизнис*, Графо Црна Гора, Подгорица, 2006, стр. 11.

расподеле профита који бива усмерен односно реинвестиран у активности предузећа.

2.2. Дефинисање социјалног предузећа

Не постоји опште прихваћено схватање социјалног предузећа, али једну од најпотпунијих формулише ЕМЕС (European Research Network): „Социјална предузећа су приватне организације које не послују ради остваривања профита, а пружају робу или услуге које су директно повезане са њиховим експлицитним циљем да раде за добробит заједнице. Она се ослањају на колективну динамику коју ствара неколико врста стејкхолдера (заинтересованих) који су у њиховим управљачким телима и који високо вреднују аутономију ових предузећа и сnose економске ризике повезане с њиховом делатношћу.“⁴⁾

Кључна одредница је да „не послују ради профита“ („not-for-profit“), што међутим није исто што и „недобитна“ организација („non-profit“). Социјална предузећа имају за циљ стварање профита, она на тај начин обезбеђују финансијску одрживост, али не постоје првенствено ради финансијске добити, већ ради неке социјалне мисије.

2.3. Области и циљеви социјалног предузетништва

Социјално предузетништво може да пружи значајан допринос друштву и да буде генератор привредног развоја, путем:

- укључивања тешко запошљивих група на тржиште рада;
- развоја и пружања услуга социјалне заштите;
- руралног развоја;
- доприноса екологији и животној средини, и
- развоју хуманог капитала.

Делатности социјалних предузећа могу се организовати у привреди, с тим што морају уважавати све принципе успешног и ефикасног пословања. Иако њихов примарни циљ није профит, то не значи да могу пословати са губицима и тражити подршку државе, локалних власти и других субјеката. Међутим, да би била успешна, морају се организовати око оних привредних делатности које не „покрива“ или је незаинтересована „велика привреда“, или је у

4) Jacques Defourny, Marthe Nyssens, „Conceptions of Social Enterprise and Social Entrepreneurship in Europe and the United States: Convergences and Divergence“, *Journal of Social Entrepreneurship*, Taylor and Francis Inc., UK, 2010, Vol. 1, No 1, pp. 32–53.

питању роба за чију производњу и пласман су посебно заинтересовани држава, локалне власти и други друштвени чиниоци.

То такође значи да социјална предузећа морају поштовати стандарде квалитета производа, укључујући и стандарде социјалних и других услуга.

Као подручје делатности социјалних предузећа могу се означити и разни комунални послови и услуге, посебно они који су неразвијени у постојећем систему. Овде се лако могу срести интереси предузетника, грађана и локалних власти, јер су они најчешће финансијери комуналних услуга.

Ван сваке дискусије су могућности деловања социјалних предузећа у свим сферама услуга, посебно у социјалној области. Ова потреба извире из чињенице недовољне развијености многих социјалних услуга и недовољних капацитета државних или јавних институција чији је задатак развој и пружање ових услуга. Предност социјалног предузетништва у овој области је у већој флексибилности и могућности бржег реаговања, као и у повезивању услуга које се пружају на бази плаћања, волонтерства и самопомоћи.

Социјално предузетништво постаје део социјалне економије, уколико се социјални проблеми решавају и употребом предузетничких принципа. Социјално предузетништво је иновативан начин да људи реше различите економске, образоване, здравствене и еколошке проблеме у својој заједници сопственим радом, удруживањем и коришћењем одрживих бизнис модела. У први план ставља друштвене циљеве и сврхе, с тим што никако не занемарују тржишне циљеве и принципе.

Социјална предузећа доприносе развоју заједнице на више начина, а пре свега непосредним пружањем услуга, односно јавних добара, као што су: образовне, здравствене услуге, итд., појединцима или групама који нису у стању да их плате, допринос развоју неразвијених локалних заједница, креирањем нових могућности за запошљавање, укључивање на отворено тржиште рада људи из маргинализованих група који због својих карактеристика имају смањену могућност да пронађу адекватно запослење (Роми, жене у старијој животној доби, особе са инвалидитетом, избегла и интерно расељена лица, итд.). Осим тога, социјална предузећа могу имати важну улогу у отклањању друштвених проблема иновативним решењима у областима у којима се показало да држава не може ефикасно да одговори на њих, као што је нпр. екологија креирањем и употребом еколошких производа и осмишљавањем начина за ефикасније коришћење одрживих извора енергије. Соци-

јална предузећа користе средства и ресурсе која иначе не би била искоришћена и стављају их у функцију развоја заједнице и друштвеног благостања. У том смислу, социјална предузећа доприносе социјалној кохезији, акумулацији хуманог капитала и равномернијем економском развоју.

У различитим земљама, социјално предузетништво се препознаје као генератор економског развоја, али и као средство за решавање социјалних проблема и високе стопе незапослености припадника маргинализованих група.

У ситуацији када држава не успева да програмима социјалне политике обухвати све кориснике, а посебно када је принуђена да води рестриктивну фискалну политику, социјално предузетништво добија на значају јер може у одређеној мери да попуни ове празнине. Када програми благостања нису у стању да се изборе са великом стопом незапослености и великим бројем становника који падају испод линије сиромаштва, социјална предузећа са својим брзим и иновативним решењима могу ублажити ове околности.⁵⁾

Управо је то разлог оснивања и деловања многих социјалних предузећа, да одговоре на растуће социјалне потребе становништва које је из различитих разлога изузето из државних социјалних програма, те да пружи неке нове услуге или добра, а да профит усмере на друштвене циљеве.

2.4. Улога социјалних предузећа у привреди

Главна функција коју имају организације трећег сектора и социјалних предузећа огледа се у заговарању за друштвене промене и пружању услуга и то углавном оних које нису намењене тржишту. Услуге које се пружају намењене су најугроженијим слојевима становништва, као што су старији људи, губитници у процесу транзиције, и други чије личне карактеристике их стављају у неповољан положај у односу на друге. Неоспорно је да су организације трећег сектора значајно допринеле политичким и друштвеним променама на почетку транзиције у државама региона, па и у Србији. Међутим, чињеница је да оне тренутно имају малу политичку функцију и утицај. Иако социјална предузећа учествују у одређеној мери у спровођењу стратегија социјалне заштите и програмима за смањење сиромаштва, ретко учествују у процесима формулисања политика и доношењу одлука, мада је у том смислу

5) European Parliament, *Report on the impact of the financial and economic crisis on human rights*, Committee on Foreign Affairs, Brussels, 2013, p. 5.

присутан тренд значајног побољшања.⁶⁾ Оне пре свега, подстичу друштвено-економски развој кроз програме усмерене на запошљавање и повећање запошљивости одређених друштвених група. Потенцијал организација трећег сектора у привреди у Србији и осталим земљама региона није уважен у довољној мери и социјална предузећа нису препозната као дугорочни партнери државе у економском смислу, а ни у смислу партнера у креирању и спровођењу социјалне политике. Напротив, тенденција је да се посматрају као краткорочна решења за попуњавање одређених празнина и решавање проблема проузрокованих процесом транзиције. Оваква перцепција социјалних предузећа удружена је са њиховим поимањем као финансијских нестабилних и економски неодрживих ентитета који нису у могућности да производе добра и пружају услуге дугорочно и да генеришу ново запошљавање.

Ипак, све је више примера организација трећег сектора које преузимају производну функцију и постају носиоци иновација на локалном нивоу, помажу укључивању маргинализованих група на отворено тржиште рада, стварају радна места, обезбеђују обуку и прилике за преквалификацију, пружају медицинску, социјалну и професионалну рехабилитацију, промовишу еколошки одговорне програме, али и укључују се све више у области попут туризма, индустрије, образовања и науке.

3. СОЦИЈАЛНО ПРЕДУЗЕТНИШТВО У СРБИЈИ

3.1. Постојећа законска регулатива у Републици Србији

У Европи постоји више правних форми кроз које функционише већина субјеката чије их карактеристике или начин обављања делатности сврставају под појам социјалног предузећа. Ове правне форме дефинисане су законима о задругама, законима о удружењима грађана или законима о социјалним предузећима. У оним земљама у којима је одредбама закона о удружењима дозвољено да се удружења грађана баве производњом, продајом робе или пружањем услуга на тржишту, ови субјекти најчешће се региструју у форми удружења, док се у земљама у којима правни систем то не дозвољава или дозвољава у ограниченом обиму, она се оснивају на основу закона о задругама или закона о социјалним предузећима. Поред ових традиционалних правних решења, у многим земљама

6) Грађанске иницијативе, *Учеће грађана и грађанки у процесу израде и примене закона и других инструмената јавних политика*, Београд, 2009, стр. 12.

усвојена су додатна законска решења на основу којих се подстиче оснивање иновативних, модерних облика социјалног предузетништва.

Приликом анализе социјалних предузећа у Србији треба имати на уму проблем адекватног термина који ће се у правном систему користити за означавање појма социјалног предузећа. Пословање предузећа као економских и правних субјеката регулише се Законом о привредним друштвима, према којем предузеће није правни појам и не може бити правни субјект, већ правни субјект може бити само привредно друштво које је носилац неког предузећа или предузетништва.⁷⁾

Концепт социјалног предузетништва није на адекватан начин препознат у оквиру правног система у Србији. Предлог Закона о социјалном предузетништву и запошљавању у социјалним предузећима је у процедури. Према том предлогу социјално предузетништво је дефинисано као „организована друштвена делатност од јавног интереса која се врши ради стварања нових могућности за решавање социјалних, економских и других проблема теже запошљивих лица и њихових заједница, спречавање настајања и отклањања последица социјалне искључености и јачања друштвене солидарности и кохезије.“⁸⁾ Како је тренутно овај закон у форми предлога, ниједан правни пропис у нашој земљи не регулише ову материју на свеобухватан начин.⁹⁾ Међутим, неколико закона и стратегија садржи одредбе које могу бити основа и подршка развоја социјалног предузетништва.¹⁰⁾

Кроз нова законска решења концепт социјалног предузетништва је препознат и отворене су нове могућности за оснивање и пословање социјалних предузећа. Сада се појам социјално предузеће помиње у Закону о социјалној заштити и обезбеђивању социјалне сигурности грађана и Закону о професионалној рехабилита-

7) Закон о привредним друштвима, *Сл. гласник РС*, бр. 36/2011, 99/2011, 83/2014 - др. закон и 5/2015

8) Предлог Закона о социјалном предузетништву и запошљавању у социјалним предузећима, http://www.parlament.gov.rs/upload/archive/files/lat/pdf/predlozi_zakona/1688-13Lat.pdf, 10/12/2016.

9) Бојан Велев, „Правни статус социјалног предузетништва у Србији“ у зборнику: *Социјално предузетништво: Модел, компаративна пракса и правни оквир Социјалног предузетништва у Србији* (уредник Гордан Велев), Група 484, Београд, 2011, стр. 61.

10) То су: Закон о социјалној заштити, Закон о професионалној рехабилитацији и запошљавању особа са инвалидитетом, Закон о удружењима, Закон о задужбинама и фондацијама, Закон о привредним друштвима, Закон о задругама, Закон о волонтирању, Закон о финансијској подршци породици са децом, Закон о запошљавању и осигурању у случају незапослености, Закон о основама система образовања и васпитања, Закон о порезу на добит и Закон о порезу на додату вредност.

цији и запошљавању особа са инвалидитетом, а у новом предлогу Закона о задругама предвиђа се оснивање и пословање посебног облика – социјалне задруге. Осим тога, нови закон о удружењима даје могућност овим правним субјектима да остварују приходе од обављања делатности, што им фактички омогућује да послују као социјална предузећа. Међутим, за финансирање и финансијско пословање социјалних предузећа услови су неповољни, осим за предузећа за професионалну рехабилитацију и запошљавање особа са инвалидитетом. Главни проблем је недостатак микрофинансирања и погодности у процесу јавних набавки. Постојање ових елемената у правном и пословном окружењу омогућило би лакше оснивање и пословање социјалних предузећа, што би довело до коначног уобличавања овог сектора у Србији. Предлог Закона предвиђа неке олакшице као што су: субвенција зараде за корисника који је запослен на неодређене време (ако није обухваћен другим мерама и активностима) у трајању од 12 месеци, остваривање посебних права која су утврђена прописима о јавним набавкама, фискалне политике, доприносима за социјално осигурање, државне помоћи, подстицај социјалног предузетништва у јединици локалне самоуправе кроз финансирање мера подстицаја запошљавања и одржавања запослење у социјалном предузећу на територији локалне самоуправе и др. Овај предлог Закона предвиђа и оснивање Буџетског фонда за подстицај развоја социјалног предузетништва као и Савет за подстицање социјалног предузетништва.

3.2. Значај социјалног предузетништва

Како се може закључити на основу расположивих података, број социјалних предузећа у Србији је скроман, а обично се ради о малим фирмама, мерено економским показатељима (број запослених, обим пословања), па је и укупан економски значај овог сектора мали.

Важност сектора постаје још мања уколико се, после детаљније анализе, искључе оне фирме које не представљају права социјална предузећа. Наиме, за приличан број фирми које номинално припадају овом сектору може се са сигурношћу рећи да су приватизоване у лошем смислу те речи, односно да суштински, и поред форме социјалног предузећа, функционишу као приватна предузећа оријентисана на профит – и по циљној функцији, и по начину одлучивања, и по расподели новостворене вредности. Ова карактеристика је нарочито изражена међу задругама које су формиране у време социјализма (земљорадничке, омладинске, стамбене) и које су се извитопериле током времена, посебно током кризних деведесетих година.

Током последње деценије појавила се нова група социјалних предузећа, нарочито оних повезаних са различитим рањивим групама (избеглице, жене, особе са инвалидитетом, стара лица). Њих су обично покретале групе угрожених, често уз помоћ неке невладине организације и страних донатора. На тај начин се јавља подела на „нова“ и „стара“ социјална предузећа, која се разликују по многим особинама и која тешко да имају било шта заједничко, осим делимично форме.

Будућност сектора повезана је са овим „новим“ социјалним предузећима, уколико она успеју, просперираће и сектор, а уколико не успеју – неће ни сектор. На „стара“ социјална предузећа не треба превише рачунати, многа нису ни социјална, нити имају пословне перспективе, будући да с муком егзистирају као заостаци из времена социјализма.

4. ЗАКЉУЧАК

У законском смислу, не постоје препреке за приступ социјалних предузећа тржишту, пошто државна регулација не само да не дискриминише овај тип предузећа, већ доноси одређене бенефиције које нису дате другим, комерцијалним фирмама. Она се могу регистровати као привредна друштва, задруге, као социјална предузећа која се баве рехабилитацијом особа са инвалидитетом. Затим, постоје одређене пореске олакшице за социјалне циљеве, у које спада и активност социјалних предузећа. И поједини други закони који тангирају ову област садрже повољна решења. Наравно, увек се може расправљати о конкретним решењима и испитивати да ли су довољно добра, али се не може рећи да је овим предузећима кроз регулацију отежан приступ тржишту у поређењу са другим типовима фирми.

Нажалост, социјално предузетништво у Србији није развијено. Обухвата, према реалистичним проценама, тек пар хиљада предузећа и организација других облика, од којих је велика већина врло мала, а многе, посебно задруге заостале из периода социјализма, тешко да се и даље могу сматрати социјалним предузећима.

Са друге стране, социјално стање у Србији је веома тешко и, са тог становишта, постоји велика потреба за социјалним предузећима у више сектора – како као пружалаца социјалних услуга угроженом делу становништва, тако и као облика самоорганизовања и самопомоћи припадника угрожених група.

Социјално предузетништво има шансе за развој у Србији, али је пут дугачак. Први корак требало би да буде савладавање сопствених слабости у социјалним предузећима, што није лако и у чему би донаторска заједница могла да помогне.

Други корак би требало да је савладавање отпора према идеји социјалних предузећа, која у Србији нису популарна услед раније историје. То се не може постићи краткотрајним рекламним кампањама, већ искључиво успесима у практичној пословној активности.

Човечанство већ одавно сања о егалитарном друштву, односно о друштву које тежи ка остварењу потпуне једнакости и равноправности међу људима. У таквом друштву посебна пажња била би посвећена оним члановима заједнице који су на било који начин осујећени у својим потребама, стваралачком исказивању и другим обележјима човечности. Демократско и правично друштво требало би да вредност људског рада постави на највиши пиједестал хуманости и вредновања сваког човека, што подразумева стварање таквог економског, социјалног и политичког контекста у коме ће свако бити у стању да доприносе сопственој сигурности, благостању заједнице и напретку друштва. Развијено и разноврсно социјално предузетништво требало би да постане значајна могућност, како за ангажовање свих заинтересованих грађана и оних који су истиснути или одсутни са тржишта рада, тако и за подршку онима који нису у стању да задовољавају своје људске потребе и користе бројне социјалне и друге услуге од којих зависи квалитет њиховог живота.

ЛИТЕРАТУРА

- Велев Бојан, „Правни статус социјалног предузетништва у Србији“ у зборнику *Социјално предузетништво: Модел, компаративна пракса и правни оквир Социјалног предузетништва у Србији* (уредник Гордан Велев), Група 484, Београд, 2011.
- Грађанске иницијативе, *Учешиће грађана и грађанки у процесу израде и примене закона и других инструмената јавних политика*, Београд, 2009, стр. 12.
- Закон о привредним друштвима, *Службени гласник РС*, бр. 36/2011, 99/2011, 83/2014 - др. закон и 5/2015
- Лајовић Драган, *Предузетништво у породични бизнис*, Графо Црна Гора, Подгорица, 2006.
- Пауновић Благоје, *Предузетништво и управљање малим предузећима*. Центар за издавачку делатност Економског факултета, Београд, 2012.

Предлог Закона о социјалном предузетништву и запошљавању у социјалним предузећима, http://www.parlament.gov.rs/upload/archive/files/lat/pdf/predlozi_zakona/1688-13Lat.pdf, 10/12/2016

Републички завод за статистику, *Економски утицај социјалних предузећа у Републици Србији*, 2014, стр. 11.

Defourny Jacques, Nyssens Marthe, „Conceptions of Social Enterprise and Social Entrepreneurship in Europe and the United States: Convergences and Divergence“, *Journal of Social Entrepreneurship*, Taylor and Francis Inc., UK, 2010, Vol. 1, No 1, pp. 32–53.

European Parliament, *Report on the impact of the financial and economic crisis on human rights*, Committee on Foreign Affairs, Brussels, 2013.

Hebert Robert, Link Albert, „A history of entrepreneurship“, *International Journal of Business and Social Science*, Center for Promoting Ideas (CPI), USA, 2011, Vol. 2 No. 9, pp. 241

Mikica Budimirovic, Katarina Milenkovic

OPPORTUNITIES FOR IMPROVEMENT OF SOCIAL ENTREPRENEURSHIP IN REPUBLIC OF SERBIA

Resume

The entrepreneurial spirit becomes ideological in the inception of capitalism and is especially present in the ideology and economic conceptions of Protestantism. Naturally, the principles of profit had governed previous historical periods as well but were not quite as emphasized, owing to the overall underdevelopment of the economy, and especially trade. Liberal and neo-liberal conceptions of economic and social politics have explicitly put forth the principles and relations of trade as the center of all social relationships, and the profit made in the market as a measure of personal and social value. As different modes of non-profit, charitable and volunteer activities appear relatively early in human history, especially in the sphere of what is now referred to as social services, social entrepreneurship is tied to the creation of democratic societies and the conception of the welfare state. A democratic society involves an active participation of citizens in decisions on all relevant communal needs, issues and interests and encourages different forms of citizens self-organizing into groups, especially at the local level. Even the most modern and democratic states are unable to provide all their citizens' social security, especially those in which the neoliberal model of economic and social politics is dominant, as it is directly opposed to the ideas and principles of the welfare state. As a matter of principle, in modern societies market-based entrepreneurship

in all production and service sectors is preferred to other modes of economy and social and other services. However, most countries, pressed by poverty, unemployment, marginalization of numerous layers of the populace, migrations and other social problems, in some ways support certain forms of social entrepreneurship, without calling into question the basic economic and social regularities. Owing to that it is possible to encounter examples of successful and good practice of social entrepreneurship in the world. Social entrepreneurship in Serbia does not have a long tradition, not is it developed to a significant extent, and so cannot perform its social calling, engaging citizens in an active and lucrative manner (especially those for different reasons unable to work and thus earning their salaries) and contributing to the wealth and diversity of social and other services, as well as merchandise. Reasons for this situation are numerous: from prejudice and misconceptions, ideological limitations and ignorance, to inertia and meager political will to develop the authentic concept of social entrepreneurship, which would be in concrete terms supported and encouraged by all decision makers (the state, the local government, companies and corporations, big companies, funds and foundations, donors etc.). No significant changes can be expected without this. The existing institutional-legal framework of social entrepreneurship is not a barrier, but neither is it an agreeable and encouraging factor in social entrepreneurship. Owing to this, without a substantial change in the attitude towards this social innovation, it will not be sufficient to simply enact the relevant law and other legal acts.

Key words: entrepreneurship, entrepreneur, social entrepreneurship, legislation, improvement.

* Овај рад је примљен 14. новембра 2016. године а прихваћен за штампу на састанку Редакције 26. децембра 2016. године.